

REMISSVAR

Infrastrukturdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2022-03-18

Vårt diarienummer: ADM/2021:650

Ert datum: 2021-12-21

Er beteckning: I2021/03265

Kopia till Utbildningsdepartementet

Säker och kostnadseffektiv it-drift – förslag till varaktiga former för samordnad statlig it-drift (SOU 2021:97)

Centrala studiestödsnämnden (CSN) ställer sig positiv till utredningens förslag till varaktiga former för samordnad statlig it-drift och anser att den föreslagna ordningen också kan bidra till att säkerställa en god informationssäkerhetsnivå. CSN välkomnar den stegvisa etableringen där behoven får styra tjänsteutbud och tjänsternas utveckling.

CSN har i dag bra förutsättningar för att kunna hantera en säker och kostnadseffektiv IT-drift. Driften är upphandlad på marknaden och CSN kommer att följa utvecklingen av den samordnade statliga IT-driften och löpande överväga anslutning av enstaka tjänster samt överväga större helhetsåtaganden inför att kontrakt för datacenter behöver upphandlas på nytt.

En omställning till samordnad statlig it-drift innebär en utmaning som ställer krav på samordning utifrån flera olika perspektiv. De perspektiv som CSN särskilt vill lyfta under respektive rubrik i betänkandet framgår nedan.

10.1 Regeringen bör inrätta varaktiga former för samordnad statlig it-drift

CSN:s intryck av utredningens förslag till former för samordnad statlig it-drift är att det som beskrivs kanske i första hand tar sikte på myndigheter med en mindre it-beroende verksamhet. Det är därför viktigt att det i arbetet med att etablera en samordnad statlig it-drift även finns utrymme för myndigheter med medelstora och stora it-resurser.

I den föreslagna förordningen, 4 §, definieras samordnad statlig it-drift som det stöd som ges till myndigheter vid valet av it-driftslösning. Av bestämmelsen framgår också att i den samordnade statliga it-driften ingår det samordnade statliga tjänsteutbudet. Som CSN uppfattat förslaget ska den samordnade statliga it-driften bidra till att lösa gemensamma behov och problem, vilket bör gå utöver själva valet av lösning. Det kan i så fall finnas skäl att tydliggöra

definitionen så att den även inbegriper att anskaffa och upprätthålla en säker och effektiv användning av den it-driftslösning som valts.

10.2 Organisering av en samordnad statlig it-drift

CSN ser att det kan finnas målkonflikter när leverantörsmyndigheterna både ska ha hand om sin egen it-drift och leverera sådan till andra myndigheter. Det måste därför vara tydligt att detta är en viktig del i deras myndighetsuppdrag och att de ges förutsättningar för att på ett bra sätt kunna leverera de efterfrågade tjänsterna. Om en leverantörsmyndighet får nya eller ytterligare uppdrag i sin kärnverksamhet kan det påverka förmågan när det gäller leverans av it-drift. CSN ser därför ett behov av regelbundna riskanalyser för att säkerställa att leverantörsmyndigheterna kan leverera it-drift i enlighet med överenskommelserna med de anslutande myndigheterna. Det bör vara en del av Myndigheten för digital förvaltnings (DIGG:s) uppdrag inom den samordnade statliga it-driften att följa upp att sådana riskanalyser genomförs regelbundet.

10.4 Tjänsteutbud inom den samordnade statliga it-driften

CSN ser det som centralt att tjänsteutbudet hela tiden kan utvecklas utifrån olika behov. Någon form av basutbud av tjänster måste finnas och kan då vara själva drivkraften för att få myndigheter att ansluta sig. Att formulera ett attraktivt tjänsteutbud under etableringsfasen är därför väsentligt för att skapa de drivkrafter som behövs för att nå den önskade samordningen av statlig it-drift.

Om tjänsteutbudet inom den samordnade statliga it-driften skulle bestå av molntjänster, samarbetsportaler och generella programvaror som uppfyller de krav som statliga myndigheter måste ha på sådana, skulle anslutande myndigheter kunna få tillgång till dessa på ett säkert sätt. Vid en samordnad statlig it-drift finns stora möjligheter att vara proaktiv och bevaka den rättsliga och tekniska utvecklingen. Att förbättra myndigheters informationssäkerhet och möjligheter till en säker it-drift kan vara en stark drivkraft för att få den samordning som är målet.

För att skapa flexibilitet och möjlighet för många myndigheter att ansluta sig till en samordnad statlig it-drift bör det vara möjligt att välja några tjänster i taget för att framöver sedan kunna nå en total it-drift inom ramen för den samordnade statliga it-driften. Utifrån CSN:s behov av it-drift är det ett önskemål att utbudet inom samordnad statlig it-drift blir så tjänstebaserat som möjligt.

DIGG får en viktig roll när det gäller att få ett attraktivt och behovsanpassat utbud inom en samordnad statlig it-drift. Det måste skapas en systematik för att säkerställa att den upphandling som ska ske via Kammarkollegiet inom ramen för den samordnade statliga it-driften avser de tjänster som efterfrågas av myndigheterna.

CSN ser positivt på att inte avgränsa tjänsteutbudet utan skapa möjligheter att låta det växa fram utifrån de behov som finns och balansera det mot förmågan att leverera.

I förslaget till förordning om samordnad statlig it-drift definieras i 5 § samordnat statligt tjänsteutbud som tillhandahålls av en leverantörsmyndighet. Eftersom tjänsteutbudet enligt utredningens förslag ska bestå dels av tjänster

som levereras av privata leverantörer, dels av ett samordnat statligt tjänsteutbud kan det finnas skäl att överväga behovet av att i förordningen tydliggöra förutsättningarna för tjänster som tillhandahålls genom privata leverantörer.

10.5 Anslutning till det samordnade statliga tjänsteutbudet

Utredningens uppfattning är att det ska vara frivilligt för myndigheter att ansluta sig till en samordnad statlig it-drift. CSN vill understryka vikten av att myndigheter har möjlighet att ta ansvar för sin it-drift genom att besluta om hur den ska anordnas.

10.6 Säkerhet

I avsnitt 10.6.3 anger utredningen att en sektorsindelning för anslutning av myndigheter inte bedöms vara lämplig och CSN delar den uppfattningen. Det kan dock finnas skäl att även se till andra kopplingar mellan myndigheters uppdrag än de sektoriella när det gäller sårbarhet. Myndigheter inom olika sektorer kan till exempel ha stor betydelse för medborgarnas tillgång till medel för sin försörjning och en riskanalys bör därför alltid genomföras.

Myndigheter har behov av stöd att göra säkra val när det gäller bland annat it-drift. CSN vill därför lyfta att ett exempel på en tjänst som skulle kunna ingå i ett samordnat statligt tjänsteutbud och bidra till bättre säkerhet är ett statligt säkerhetscenter. En sådan tjänst kan många myndigheter ha intresse av och den skulle kunna bidra till att stärka säkerheten för alla statliga myndigheter. I dag måste till exempel alla myndigheter själva lösa de problem som it-incidenter orsakar och ett statligt operativt säkerhetscenter (SOC) skulle kunna ge möjligheter till bättre samverkan kring sådana incidenter. Sveriges nationella CSIRT (Computer Security Incident Response Team), CERT-SE, med uppgift att stödja samhället i arbetet med att hantera och förebygga it-incidenter skulle då kunna vara en utgångspunkt.

10.7 Finansieringsformer för den samordnade statliga it-driften

Utredningen beskriver under avsnitt 6.6.2 att erfarenheter från Försäkringskassans uppdrag om samordnad och säker statlig it-drift talar för att det varit svårt för anslutande myndigheter att innan en överenskommelse kunnat träffas få besked om vilka kostnader som skulle uppkomma. CSN anser att det är viktigt att man som anslutande myndighet kan få uppgifter om priset för de tjänster som leverantörsmyndigheten kan tillhandahålla. En tydlig prisbild behövs för att en myndighet som överväger att ansluta sig till den samordnade statliga it-driften ska ha tillgång till ett komplett beslutsunderlag. Ett angivet pris eller åtminstone en prisindikation måste finnas innan myndigheterna tecknar en överenskommelse.

11.1 Mål och syfte för en samordnad statlig it-drift

Det uppdrag som Försäkringskassan haft när det gäller att erbjuda samordnad it-drift har inte innehållit några mål, förväntade resultat eller effekter i uppdraget. Utredningen har dock haft i uppdrag att utvärdera försöket och redovisar ett antal slutsatser. Vi delar utredningens uppfattning att det ska finnas en struktur för uppföljning. På så sätt kan kunskap om hur statlig it-drift fungerar och möter målen bidra till utvecklingen av denna.

11.3.2 Leverantörsmyndigheter

CSN ser att det finns en målkonflikt i att leverantörsmyndigheterna i dag är dimensionerade för att klara sitt kärnuppdrag. När ett uppdrag inom samordnad statlig it-drift tillkommer är det därför viktigt att myndigheterna får tid att etablera tjänster och leveranskapacitet. Det kommer att bli en utmaning för leverantörsmyndigheterna att hitta en balans när det gäller att hantera den egna verksamheten och samtidigt främja den statliga it-driften.

I utvärderingen av Försäkringskassans uppdrag inom statlig it-drift framkommer att man sett problem med att Försäkringskassan vill standardisera externa leveranser enligt samma synsätt som finns avseende de egna leveranserna. Det kan medföra att it-tjänsterna blir mindre effektiva utifrån risken för suboptimering, eftersom kravbilderna kan vara olika mellan kundmyndighet och leverantörsmyndighet. CSN vill därför särskilt framhålla vikten av att leverantörsmyndigheterna har en transparent strategi och genomför konsekvensanalyser av hur det kan påverka leveranser till andra myndigheter. Leverantörsmyndigheterna måste regelbundet göra strategiska riskanalyser. Dessa måste ta hänsyn till hur tjänsteutbudet utvecklas kontra behovsbilden hos de anslutande myndigheterna och på vilket sätt leverantörsmyndigheterna ser strategiskt på området och hur deras förutsättningar förändras.

I 9 § förslaget till förordning om samordnad statlig it-drift anges att leverantörsmyndigheterna ska medverka till den samordnande myndighetens beslut om vilka tjänster som ska erbjudas. Det framstår som något oklart vad som ligger i uttrycket att medverka till ett beslut, och om det är det samråd som beskrivs i avsnitt 11.4 som avses kan det kanske tydliggöras i den aktuella bestämmelsen.

11.5.2 Prioritering av drift mellan leverantörsmyndighet och anslutna myndigheter

Leverantörsmyndigheterna måste säkerställa att de anslutande myndigheterna har tillit till att leverantörsmyndigheten kommer att leverera i enlighet med överenskommelsen då den egna myndigheten är den största kunden. Under rubriken *10.2 Organisering av en samordnad statlig it-drift* ovan har CSN uppmärksammat behovet av regelbundna riskanalyser för att säkerställa att leverantörsmyndigheterna kan leverera it-drift i enlighet med överenskommelserna med de anslutande myndigheterna. Sådana analyser bör kunna bidra till att bibehålla förtroendet mellan leverantörsmyndigheterna och de anslutna myndigheterna.

Utredningen gör bedömningen att leverantörsmyndighetens säkerhetsnivå bör dimensioneras efter de högst ställda kraven på säkerhet från en anslutande myndighet. CSN vill i det sammanhanget framhålla att en sådan utgångspunkt kan innebära ökade kostnader och en skala av olika säkerhetsnivåer skulle då kunna vara ett alternativ för att möta detta.

11.10.1 Samordnande myndighet

Utredningen beskriver i avsnitt 11.3.1 den samordnande myndighetens uppgifter, ansvar och roll. Förslaget är sedan att DIGG ska ges i uppgift att vara samordnande myndighet för den samordnade statliga it-driften. CSN vill i

REMISSVAR

det sammanhanget framhålla att DIGG kommer att få en viktig roll i den samordnade statliga it-driften och att det måste säkerställas att myndigheten har de resurser som krävs för att fullt ut bistå i alla de delar som beskrivs i betänkandet.

12.1 Konsekvenser för statliga myndigheter

Erfarenheterna från uppdraget till Försäkringskassan inom statlig it-drift talar om en lärande och kulturell resa. CSN anser därför att etableringsfasen är av stor vikt för att skapa den tjänstekatalog som anslutande myndigheter efterfrågar. En väsentlig del i den fasen måste också vara att skapa förtroende och goda samarbetsformer.

Beslut om detta remissvar har fattats av chefsjuristen Åsa Lindahl efter föredragning av verksjuristerna Axel Söderholm och Cecilia Ljung. I arbetet med remissvaret har även enhetscheferna Niclas Krook och Per-Anders Borgström samt chefsarkitekten Maria Johansson och utredaren Hans Söderlund deltagit.

Åsa Lindahl

Cecilia Ljung

Axel Söderholm